

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 14.

V Celovcu 25. julija 1871.

Leto III.

Tužni glas se razlega spet po dragi nam domovini, ki globoko pretresa srce vsakemu rodoljubu:

Anton Umek,

učitelj slovenščine na Celovski gimnaziji, 33 let star in vrednik „Besednika“, je umrl po dolgem boleovanju 15. t. m. v Trušnjah blizu Velikovca. Truplo rajnega se je 16. t. m. pripeljalo na Celovsko pokopališče in se v ponedeljek zjutraj blizu Janežičevega groba slovesno shranilo v zemljo. Skazala mu je poslednjo čest vsa gimnazijalna mladina, skazali profesorji in mnogi drugi njegovi prijatelji. Naj v miru počiva!

Ž njim je zgubil „Besednik“ svojega odgojitelja in vrednika, so zgubili učenci ljubeznjivega učitelja, Slovenci vrlega pesnika in sploh marljivega delavca na slovstvenem polju.

Anton Umek, ki se je za obema Antonama — Janežičem in Tomšičem — prezgodaj preselil v večnost, naj ž njima vred vsem Slovincem vedno ostane v hvaležnem spominu!

Loterija — slepotija.

(Povest za priprosto ljudstvo spisal J. M.)

II.

Pot do nesreče ni dolga.

(Dalje.)

Andrej je od začetka le malo pil, nikakor ni mogel v srcu opravičiti tako postopanje, niti svoje, niti svojih tovaršev, pa siljen in siljen se je moral vdati in naposled ni bil dosti boljši od drugih. Pa nenavajen vinskega soparja ga je čutil bolj ko drugi in med tem pozabil na vse. Ni pomislil, da ga doma pričakuje žena v skrbéh, ne pomisli, da se je podal v tovaršijo, ktere se je dozda po pravici ogibal bolj ko strupene kače. Vse mu ni bilo več mar.

Polnoči je odbilo, ko se razide vesela družba. Andrej in še en tovarš gresta po cesti in sicer s prvimi domú. Malo od Andrejeve biše je bil rov in čeznj ozka

bry, na katero pa moža nista pazila. Andrej gré naprej in pade. Tovarš ga je slišal, da je zaječal. Kliče ga in kliče, pa vse zastonj, le ječanje dobi za odgovor.

„Vstani, Andrej, vstani“, mu pravi, „saj ni več daleč do doma“.

„Ne morem, ne morem“, stoka Andrej; „na nogo ne morem stopiti, gotovo je zlomljena“.

In res je bilo tako. Padel je z nogo nesrečno na kamen in jo hudo poškodoval. Tovarš, ktere ga je od strahú pijanost minula, skliče v naglosti nekaj ljudi in ti so nesli Andreja, ki je med tem zgubil zavest, domú. Kdo more popisati strah uboge Jere, ki je do polnoči vsa v skrbéh čakala moža. Ni dosti manjkalo, da tudi nje ni zapustila zavest. Še le, ko je mož popolnoma trezen, najbolj od bolečin, odprl oči, se je nekoliko potolažila, ker je mislila prej, da je že mrtev. Vso noč ni zatislila očesa in tudi Andrej ne, ker so ga bolečine nadlegovale. Čutil je pa tudi, da je slabo ravnal, ker se je pajdašil s tako malopridnimi ljudmi in vest ga je pekla.

Drugo jutro so brž poslali po zdravnika. Ta je hudo oteklo nogo sicer obezal, nekaj mazil zapisal, pa tudi rekel, da bode mogel bolnik naj manj tri mesece ostati v postelji.

Oj, kako dolg je bil ta čas; Andreju se je zdelo, da trpi dalje, ko prej pri delu tri leta. Skusil si je z vsakovrstnimi mislimi čas tratiti; premišljeval je, koliko potrebnih denarjev je po nepotrebnim zapravil, pa tudi kako bi jih spet pridobil. Kako drugače, kakor po tej poti, po kateri jih je zdaj in po loteriji! Ta misel se ga je tako trdno prijela, da se je ni mogel otresti. Vsak dan je delal druge naklepe, jih zametaval in spet nove koval. Toda sklenil je tudi, če bo še kdaj tako srečen, kakor je bil sedaj enkrat, da ne bo več pokusil vina, pa — kaj so sklepi pri človeku, kakor pena zginejo, če le pride zapeljiva priložnost.

III.

Navada, železna srajca.

Čez tri mesece je Andrej okreval res toliko, da je mogel po palici okoli hoditi: za delo ni bil nikakor, kar mu je zdravnik tudi prepovedal, ker bi se po tem bolezen lahko brez potrebe podaljšala. Njegovi tovarši v loteriji so že zdavnej tiste denarje zgubili po tej ali uni poti, ker ta se je lotil igre, drugi je popival čez mero, tretji je zašel na druga prepovedana pota, vsem pa se je pristudilo delo in tako so oni denarji več škodovali, kakor hasnili, in tudi pri Andreju ni bilo drugače. Zdravila so veljale ne malo, zdravnik tudi tolikokrat in tako dolgo pot ni prišel zastoj, akoravno je zahteval manj, kakor pri drugih, sam pa ni mogel delati, še celo Jera se je veliko zamudila z obehovanjem in takimi rečmi; v kratkem: ko je Andrej zapustil prvokrat izbo, ni bilo od tistih denarjev ne duha ne sluha, kakor tó, da je hodil z zlomljeno nogo okoli, da ni mogel nič delati in tako tudi nič prislužiti.

To je bil ves dobiček od prve srečne terne!

Približevala se je zima, ko je smel Andrej spet na delo. Pa kje stalnega dela dobiti, ker tisto, kar se en dan tu, en dan tam zasluži, se kaj rado emane. Celi teden je hodil okoli ga iskaje, naposled se mu vendar-le posreči, da ga dobi, pa plačilo je bilo jako slabo. Srce se mu je treslo v prsah, če je pomislil, kako so ga pred kratkem še iskali, obžaloval je tisti nesrečni večer, ki je bil korenina toliko nesrečnim uram, ki so ga že obiskale in ga še bodo. Vso pot proti domu je premišljeval, kako bi si po drugi, lažji poti dobil denarjev. In spet mu je prišla nesrečna loterija na misel. Postal je pa tak, kakor pripovedujejo o tigru, da potem hrepeni po človeški krvi, če je je okusil. Več in več je hotel dobiti, imeti; z malim nezadovoljen je začel sanjari po gradovih v oblacih in — zagazil še globočje.

Pri delu je postal nepazljiv, zanišil se je velikokrat tako globoko v svoje sanjarije, da je pozabil na vse krog sebe in nevoljnega gospodarja je le obdržala misel, da ga bo pahnil v največo nesrečo, da ga že zdavnej ni iz službe spustil. Tako ima ena nesreča korenino v drugi.

Neko nedeljo popoldne pride, kakor je sploh na kmetih navada, sosed k Andreju v vas. Bil je ta sosed precej premožnejši od Andreja, pa ljudska govorica je veliko vedela povedati o krivičnih potih, po katerih je prišel k denarji. Po navadnem pozdravu in kratkem pogovoru pride govorica na slabe čase.

„Res, slabo se nam obeta“, pravi sosed; „dragina je taka, da najstarejši ljudje ne pomnijo enake, zraven nič zaslužka ali pa slab; s tim naj živi, kdor more. Če bi si le človek pomagati mogel, pa roke in noge ima

zavezane, če denarja nima. Komur sreča pomaga, ta se še opomore, drug nobeden“.

„Prav srečen mora biti“, odgovori na to Andrej, „če ne gre vsak, bodi si še tako priden, rakovo pot“.

„Pa jo mora tudi porabiti znati“, misli sosed. „Sreča se sicer ponudi, pa se tudi izmuzne nevrednemu iz rok. Moj sorodnik, ki je z vami terno zadel, je že ni znal, kupil si je smrt za tiste denarje, ker kakor so zdravniki rekli, se je prepil in za tim tako na nagloma umrl“.

„Jaz mislim še eukrat z loterijo poskusiti“, pravi na to Andrej sosedu, ker peklo ga je, da on ni bil dosti srečniši kakor sosedov sorodnik. „Naj velja, kar hoče, stavl bom tako dolgo, da bom dobil spet, potem me pa ne dobé več v pest“.

„Kaj ta loterija“, se oglasi sosed, „kakor jo poznamo mi; ta ni nič proti veliki, kakor jo imajo po mestih. Z našo si zamašiš komaj najpotrebniše luknje, in zraven dobiš še za kakov polič vina, pri uni pa tisoče in tisoče, da človek sam ne vé, kam z denarjem. Ko sem bil zadnjič v mestu, pripovedovali so ravno od revnega čevljarja, ki je po svoji teti „los“ podedoval in z njim, po sreči se vé da, deset tisoč goldinarjev zadel. Pravijo, da si je kupil koj lastno hišo, kočijo, konje in vse, kar je le pri veliki gospodi. Samo srečen mora biti človek, nič več“.

„Dá, da, srečen“, pravi Andrej, pa videlo se mu je na obrazu, in poznalo na glasu, da dobro ne vé, kaj govori, da so mu misli drugod. Kakor blisk mu šine v glavo, da je znabiti njemu sreča namenjena, da zadene veliki „los“. In od sedaj ni tekla govorica nič več. Sosed je res rad veliko besedaril, in se pomenkoval, pa danes je moral vedno sam govoriti. Proti večeru že se izdrami Andrej in kar iz jasnega vpraša sosed: „Ali so tisti „losi“ dragi?“

„Kaj pa se vam mešajo „losi“ po možganih“, se začudi vprašani, „vender ne mislite kupovati tistih papirjev. Se vé, da so dragi: dva, tri do pet goldinarjev tudi še več velja eden. Povejte mi, ali mislite res „los“ kupiti?“

„Mislim ga“, odvrne Andrej, „samo enkrat bom poskusil svojo srečo, le to me skrbi, ker preveč veljajo. Pa bom že skusil prihraniti počasi“.

„Za enega samega, posebno ako je izmed nas, je to preveč, se oglasi sosed; zloziva oba skupaj. Tudi jaz sem že večkrat hotel poskusiti, in ker je reč sprožena, naj bo. Jaz dam polovico, vi polovico“.

Andrej ni kar nič premišljeval dalje, segel je sosedu v roko in sklenjeno je bilo.

„Pojdite, greva vsak eno merico ga popit na dobro srečo“, pravi naposled sosed, „večeri so tudi dolgi, človek večkrat ne vé, kaj početi. In če ga v nedeljo malo pokusiš, ne bo nihče zameril, ker, kdor celi teden trdo dela, si sme tudi kaj privoštiti“.

Priliznjene so bile te besede, toda Andrej se je branil skušnjavi.

„Ne grem, ne morem, mi ne pusté okoljščine“, so bili njegovi izgovori. Toda kadar trdno ne rečemo „ne!“ je skušnjava že premagala; tako tudi tukaj.

Andrej je padel v greh nazaj in bil na stari, toliko nevarniši poti. Že to, da se je svoji ženi Jeri, ki je v veži pred pečjo dosti posla imela, mogel zlagati, rekši: „Jera, malo časa grem k sosedovim; se kmalo vrnem, le večerjo pripravi“, je kazalo, da nima dobre vesti. In res ga je vso pot nekaj svarilo, naj se obrne, naj premaga skušnjava in ostane zvest svoji

obljubi, naj se ne dà premotiti zapeljivemu sosedu; pa — v sobo, s pivci napolnjeno stopivši, je slaba volja zmogla.

„Andrej, dolgo te že nisem videl.“ „Zakaj pa ne prideš več k nam?“ „Kaj smo se ti pa zamerili?“ tako so pozdravljali Andrejevi pajdaši nekdanje sreče svojega tovarša. Ta se ni nič izgovarjal, ampak zamišljen je sedel in premišljeval, kaj bo, če zadene „los“; kadar ga je kdo vprašal, je samo prikimal ali odmajal z glavo. Tako je potekel večer, na poti domu sta se še s sosedom pomenila, da se bode kupil „los“, ko pojde kdo prvič v mesto.

Od tega dne ni imel Andrej več obstanka. Po dnevu mu ni bilo družega mar, kakor kedaj bo spet srečen, kaj bo spet prišel k denarjem, po noči je sanjal vedno le od velike loterije in prešteval denarje; sploh: tista novica, da so tudi take loterije, kjer se zadenejo tisoči, bila je za-nj kuga. Spremenil se je ves, in Jero, njegovo ženo, je že skrbelo, da je bolan, pa da se boji povedati, ker bi se lahko prestrašila. Na vsa njena vprašanja je sicer resnično odgovoril, da mu ni nič, pa pravega kamena tudi ni odvalil od srca. Kako strašni so bili za oba tisti dnevi, si vsak lahko misli sam.

Med tem pa tudi ni opustil male loterije. Posel ga je večkrat peljal v mesto in memo gredočega je vedno vleklo nekaj notri, ni se mogel ubraniti, da ne bi nesel vsakokrat desetico k prejšnjim nepotrebno izdanim krajcarjem. Če ga je pa potem zapeljalo upanje, popil je svojo jezo v vinu, ktere ga se je tako po malem navadil popolnoma. Sčasoma je mislil, da mora iti v krčmo, tudi družčina se mu je začela privilegati, ker mislil si je, doma sedeti ni dobro, tukaj se vsaj lahko o čem pogovoriš in izveš tudi novice“. Vse tiste obljube, vsi oheti so bili že zdavnej pozabljeni in od začetka nemirna vest oglašena. S takim postopanjem pa se se tudi v preteklem letu prihranjeni denarji zmanjševali in kopneli, in ako bi bila Jera vedela, da dostikrat Andrej od svojega zaslužka ni prenesel tako rekoč nič domů, bila bi se ravno tako prestrašila, kakor je sedaj skrbela, kaj da je vedno tihemu možu, pa bila je ena izmed tistih žen, ki ne poprašujejo moža, kje si bil, kam si djal to, kam uno, ampak mu zaupajo vse do zadnjega in le skrbé, da ga podpirajo povsod.

(Konec prihodnjič).

Mati na grobu hčere.

(Zložil Miroslav Turk.)

Kaj me na sveti ta kraj je prignalo?
Kaj tako žalostno bide sreč?
Kmalo oko se bo mило jokalo,
Kmalo točilo bo vroče solzé.

Hčer mi preljubo ta krije gomila,
Zmage zastava na grobu stoji,
Zgodaj me revico je zapustila, —
Tukaj na tihi samoti leži.

Lilij dišečih na grob bom vsadila,
Limbarjev belih in družih rastlin,
Rožen vrtiček bom tū naredila,
Družega nimam, jej dati v spomin.

Vojniška republika Zaporskih kozakov.

(Česki spisal J. Perwolf, poslovenil Andrejčekov Jože.)

(Dalje.)

Širne stepe Zaporožke so bile na redko obljudene; po nekoliko pradavnih cestah „šljacih“ so jezdili kupci in čumaci (hlapci) iz Krima v Ukrajino; iz Perekopa je peljal Muravski šljah v Livno in Tulo; tukaj je bil tudi šljah „trije bratje“, ki so bili tukaj vsled pripovedke od Tatarov pobiti.

Oj vse polje Samarsko je očrnelo,
V jasnih požarih pogorelo;
Zgoreli niso le ob potoku Samarki
Ob reki Sultanki
Trije drobni trnovi,
Trije zeleni grobovi;
Zató niso ti zgoreli,
Ker so ondi trije bratje rodeni,
Kot golobje sivi postrebljeni
In pobiti počivali, —

poje o njih prekrasna narodna duma. — Po stepi so se klatili kozaci in Tatari ter se pobijali in ropali vse vprek; pa kozaci imajoči boljše orožje in vojniške priprave, so dokaj prekosili Tatare. Da bi prej izvedeli o kakem napadu tatarskem, imeli so na mejah posebne stražnice — redute, kjer je bilo nekoliko kozakov „na beketu“ (straži); pri vsaki reduti so bili visoki drogovi s smolnatimi sódí — figure. Kedar je nevarnost pretíla, bili so ti tekoj zažgani a ljudje zunaj delajoči in palankovi kozaci s tim posebnim telegrafom opomnjeni, pripravili so se brž, da bi sprejeli sovražnika. (To napravo rabijo Rusi še sedaj v Kavkaških krajinah). Mogoče, da so te figure stale na obilih onih gričih, ki se dvigajo v južni Rusiji, — na kurhanih.

Cerkev Zaporožka je bila popolno neodvisna od vsakoršne druge crkvene oblasti. Duhovni so bili večidel izvoljeni iz klostra Mezigorskega, ki je stal do konca 18. stoletja nad Dněprom. „Ne bode naša božja cerkev odločena od klostra Mezigorskega, dokler bode v Dněpru vode a naša Zaporožka vojska“, piše ataman Teodor Kijevskemu metropolitu Gedeonu leta 1686. Duhovni so ostali v Siči samo nekoliko časa: če pa so bili priljubljeni, mogli so tudi dalje tukaj ostati. V 18. stoletji, ko je bila cerkev zaporožka po vplivu močne Rusije že oži spojena z metropolito Kijevsko, bilo je na Zaporožji 14 cerkev, izmed kterih je bila glavna v Siči, posvečena Mariji (Pokrov), in en samostan Samarski. Cerkvam in duhovnom so dajali Zaporožci najboljši del pridobljenega plena. Zanimivo nam slika deljenje plena narodna duma, nadpisana „Povrat Samoila Kuške“ (iz 16. stoletja): „A srebro, zlato so na tri dele razdelili; prvi del so vzeli, cerkvam podarili svetemu Mezigorskemu Spasu, Trehtemirovskemu klostru, in sveti sičevi Pokrovi ga darovali, da bi za nje pri vstavanji in leganji milostlivega boga prosili (namreč popi). A drugi del so med saboj delili; a tretji del so vzeli, v vrsto se postavili, pili in se veselili, iz sedempednih (namreč sedem pedí dolzih) pušek streljali, da bi Kuško Samoila po volji pozdravljali“.

Sodba se je obravnavala splošno ustmeno poleg starih običajev; vse manjše pregreške je razsojeval celi Koš (Sič) jako natančno. Sodnik je izrekel sodbo, ataman je potrdil in asaul z dovbyšem izvršil. Sodbina

obravnavala je bila enolična in kratka. Zatoženec je bil zaprt, starašine so izrekli na shodih poleg starega običaja obsodbo, katero je pisar zapisal v akte. Razsodek (sentencijo) je izvrševal dovbyš, bodi si vže na shodu, ali pa očitno na trgu pri sramotnem stebru (Pranger) in vislicah. Kazni so bile po pregrešku različne: tepenje s palico, sramotni steber, izguba kacega uda, vislice, ostri kolj, na katerega so nabadali hudodelnike itd.

Poljedelstvo se ni dokaj gojilo; največ še po vzhodnih palankah; v zapadnih se je redila bolj živina (posebno konji), glavni vir Zaporožkega bogastva. Ostalo so se ti ukvarjali z ribštvom, lovom, posebno pri nstji reke Konke v Dněper, kjer so kraji, z gostim bičevjem zaraščeni (veliki Luh), skrivali verzjad različnih plemen (tudi bobre), potem tudi z bučelarijo in vrtnarstvom. Vsa zemljišča so se delila vsako leto med posamezne kurene. Dohodki Zaporožke vojske so bili različni: stalno plačo in potrebno hrano je dajala Poljska in Rusija, po katero je vsako leto posebna deputacija jezdila; davek od žeštinskih pijač je bil precej izdaten (leta 1770. je bilo na Zaporožji 371 krčem); potem je bil davek oženjenih kozakov v Orelski, Protovčanski, Kodški in Samarski palanki, (po družih ni bilo vasi, temveč samo zimovniki in chutori — veliki dvori — tovarišev); brodnina poberana od prevoznih dněperskih; davek od ribštva, lova in družih prihodkov, ki so ga tudi neoženjeni kozaci plačevali; plen in plača kaznovanih. Glavno opravilo tovarišev pa je bila vojska; če ni bila v Poljski ali Rusiji, iskali so je sami napadaje sosedne dežele, ali pa so stopili v službo pri družih vladarjih. Oženjeni, naseljeni kozaci so imeli večja bremena; morali so dajati konje, živež in druge vojniške potrebe, ter morali sami čuvati Sič pri nenazočnosti tovarišev.

Trgovstvo Zaporožko je bilo precej znamenito; v Krim in na Turško so izvažali po Dněpru deželne pridelke, kožuho vino in orožje, katero so kupovali na Poljskem in Ruskem; iz Krima so dobivali različno robo in zlasti sol, ktero so privažali čumaki po suhem v Sič; iz male Rusije so dovažali glavni živež po nevarni poti skozi vodopade dněperske. Na Siči sami, ki je ležala na veliki cesti iz Poljske v Krim, cvetelo je živo trgovstvo; tatarske in turške ladije so dovažale tje po Dněpru gori različno blago. — Z malo Rusijo so bili Zaporožci vedno spojeni s poštami Kijevsko in Gluchuwsko (prej Baturgusko), ki so oskrbljevale vse dopise polske vlade (pozneje tudi ruske), ktere so jim izročevali hetman maloruski in vojvod Kijevski. —

Obleka in orožje sta bila na pohodu (poti) in pri delu drugača, slabša, ob času miru pa čestokrat jako dragocena. Široke hlače — šaravare, po kroju azijskih šalvar, segale so v usnjate, navadno rudeče čevlje (čobote); vrhni del života je pokrival kaftan, svilnata ali suknena suknja, bogato ožnorana, ter opasana še s širokim svilnatim pasom (pojasem) z zlatimi ali srebrnimi nitkami gosto pretkanim. O slabem vremenu ogrinjali so čez kaftan sukneno plašč — burko, svito s kapuco (kobenzjakom) in prerezanimi rokavi (polski wyłoty), ki so se navadno zadej zavezovali ter pokladali pod kapuco. Glavo je krila čapka, bodi si kabardynka (vidrovka, tatarski kabardavidra), bodi si rudeča suknena z opuško ali bobrovo vrečico, ali pa špičast usnjat klobuk — kobur. Brado in glavo so Zaporožci golili (brili), puščaje samo brke a na temenu dolgo krotovico las — čub, čupryno, ktero so, ako je bila dolga, spleтали ter za levo uho ovijali (oseledec). Od tod se čisto v pesnih imenujejo čubati (copati). „Jih je li za-

nesla metelica, so li utonili oni v peklu, da ne vidite čubatov, ni po lesih ni po stepah itd.“ Opomina vredno je to, da pripovedujejo letopisci o ruskem knezu Svatoslavu (v 10. stoletji), da je imel obrito glavo a samo na strani se je vila korotica las, ki je značila plemeniti rod. Maloruse še sedaj imenujejo Velikorusi chochlice (ostroglavee, češki chocholouš-Spitzkopf). Staršine so nosili, posebno v poznejših časih, tudi poljski kroj, koutuš in župan. — Orožje Zaporožcev je bil samopal ali piščal (puška), v pesnih večkrat imenovana sedempedna; za pasom nož in dva samokresa na veržicah; sabljo in kopje (sulico). Na vojsko so jemali vrh kaftana tudi drateno košulo — sitko. Topovi — harmati, so bili pri njih v najboljšem stanju.

Ker je bil boj glavno rokodelstvo tovarišev, prizadevali so si na vso moč urediti vojaštvo, s katerim so se odlikovali znatno od vseh okolnih narodov. Misel Palackega, da je nastala Zaporožka republika, če ne po posnemanji, vsaj po vplivu bojnih tram husitskih, ki so se klatile po končanih domačih bojih po vsem svetu, bojevaje se pogosto tudi v Poljski in Litvi, ni dokaj verjetna, ako se ozremo na vojniško napravo kosaško, kakor nam jo samovidec Beuplan (iz 17. stoletja) popisuje. — Kakor brz se je razglasilo po Siči, da nastane vojska, oživeli so leni tovariši; ataman košovi, priklonivši se prej globoko vsem tovarišem, dvignil je ponosno glavo, postal je neobmejen diktator celega kosa, ki je bil odslej držan v največem redu. Vsi kureni so bili razdeljeni v polke (vsak 1000 mož), ktere so vodili pohodni polkovniki, in vsak polk v 10 stotnij (sotnij) pod stotniki. Vojska je bila sestavljena iz pehote, konjištva in topničarstva. Peš kozaci so šli v boj obklopieni s starohusitsko ograjo iz vozov (velikoruski guljaj) razstavljeno na štiri vogle. Če je prihrul kak sovražni vrišč, prevrnili so vozé ter pozdravili neprijatelje z močnim streljanjem; zapazivši pa ugodno priliko, planili so nadnje izza vozove ograje podpirani z obilnim konjištvom. A kdo se je mogel ustavljati vsteklemu naskoku hrabrih tovarišev, deročih z gromovitim kričem: „ejha, ha, ha, hurra, ha! sičy, koly, riž vraga!“ (sekaj, kolji, reži vraga!) nad bisurmanske Tatаре in Turke ali pa nad pasje sinove Ljache in Moskale, kojih vojska je obstajala večidel iz jezdinih polkov. — S to vredbo so dosegli, če tudi so bili po številu mnogo slabši, velike zmage, kakor naši stari bratje Husiti. (primeri besede tabor, v navadi samo pri Malorusih, nikoli pa pri Velikorusih, piščal-pištal, hetman-pištal, hetman, naj brz od hetmanov husitskih itd.)

Znamenita so njihova četovanja na črnem morji. Na lahkih ladjah — čajkah (dubih), ki je bila vsaka 60' dolga in 10—20' široka ter preskrbljena mesto s kompasem z obilnimi vesli (12 in še več), s 5—6 lahkiimi topovi (talkoneti) in 50—60 kozaci, splavali so po Dněpru okoli turškega Očakova po noči na črno morje. Z veliko urnostjo, prej, nego se je razlegal krik preplašenih bisurmanov „Allah, Allah! kozaci so prišli na črno morje“, napadali so pobrezna mesta turška in maloazijska; sultanovi vojaci so dobili Varno, Kaffo, Sinope, Trapezunt in druge že v ognji in z bližno okolico poplenjene in poropane. Čestokrat so celó v Stambul (Carigrad) privihrali, kateremu so „sešili ognjeno košulo“, kakor so sami dejali, namreč zažgali so predmestje. — Včasih se jim je precej slabo sponeslo; ko je nastal vihar, „na črnem morji, na belem kamenu sivi sokol veči in tuguje; žalostno se počuti, na črno morje skrbno se ozira, da se na črnem morji slabo godi, da

so na nebu vse zvezde ofemnele, polovico meseca mraki pokrili; a od juga bujni veter piše, a po črnem morji protivno valovje nastaja, čajke kozaske na tri dele razbija; eden del je vzel, v zemljo turško ga zanesel, drugi del pogoltnilo je žrelo Donave, a tretji, kje se nahaja? „V črnem morji se potaplja!“ (duma o pomorski vojski Hryčka Zborowskega okoli leta 1580.), ali pa je vojniška ladija turška se streljanjem večino čajk uničila. — (Konec prihodnjic.)

Domači zdravnik.

III.

Svrab.

(Spisal dr.—ž—).

(Konec.)

Pravi in edini vzrok človeškega svrabu je toraj, kakor sem popred omenil, mala živalica, moljek imenovana, ki na človeka prenešena, se tam kmalo v kožo zarije, v koži živi, plodi in množi. Poprej pa, da se moljek v polt do živega zarije, preteče nekaj dni, dokler človek ne čuti še srbenja, čeravno imenovane živalice že seboj nosi. Srbeti ga še le začne, ko se je moljek do čutljivih delov kože dokopal.

Ta živalica je tako mala, da jo s prostim očesom komaj vidiš. Ona je podolgasto okrogla, želvi ali črepači podobna, ima po hrbtu in ob krajih več okroglih gorpice ali odróstkóv in ščetinam podobnih trničev. Stara, izraščena, šteje osem parov nog; mladi zaróđ pa samo šest. Iz plodene živalice se po dvakrat ljevijo ali spremenijo, in še le po drugem spremenjenju dobijo podobo starih moljkóv. Samec je manjši od samice. Samica iznese do 50 jajčic, vsak dan po dva in potem kmalo pogine. Iz jajčic se v dveh do treh tednov mladi izležejo. Skušnje so verjetno dokazale, da moljek od izlege do oplódenja, to je do tega časa, ko jame samica jajca nesti, vsaj 14 dni in k večjemu vsega vkup dva meseca živi ter potem novemu zaródu prostor pusti.

Moljek pa ne živi samo na človeku, našli so ga tudi pod kožo konjev, opic, neapolitanskih ovc in skoraj vse druge hišne živine. In neredkokrat se je opazilo, da je človek od hišne živine svoj svrab dobil. Moljek živi navadno po samem, vendar včasih se jih nahaja v poltu več vkup v družbi, posebno pri enej vrsti človeškega svrabu, Norvežkim svrabu, pri kateri se več samic z enim samcem vkup pod debelimi in trdimi krastani nahaja.

Poglejmo daleč, kaj se godi, ko se mladi iz jajčic izležejo? Oni zapusté kraj izlege in se jamejo blizo svojega gnjezda v kožo vrvati. Kjer se mladi moljek zarije, tam postane okrogel rúdeč ogré, med prsti pa mal okrogel mehurček, ki obsega kaplico svitle vlage. Nekterokrat pa nastane mesto imenovanih dveh izpuščajev zóltá bulica, z gnojem napolnjena, posebno pri otrocih in ženskah, vendar to ni posebna vrsta svrabu, kakor so popred nekteri zdravniki trdili. Samice, ko so odrastle, si kopajo, kakor je bilo že omenjeno, posebne brazdice ali hode v vrhnje plasti kože, ki so vidljive posebno na trebuhu, na spolovilih, na krajcih ali

sedalih. Ti hodi drže povšev v kožo, so nekaj črt do celega palca dolgi, včasih celó po štiri palce; so ali ravni, ali krivi ter okrogli, navadno belo leskeče barve, včasih podobni belo pikastej črti. Nekterokrat se nahaja pod tako črto ali hodom debel otók ali gumpica, ravno počrez. Taki otok pod hodom se dóbi navadno tam, kjer pas ali kaka trda zaveza kožo pritiska in pa na sedalih. Pri šugavih otrocih in ženskah se te turjem podobne gumpice večkrat dóbó kakor pri odráščénih móžéh.

Človeški svrab je toraj čisto zunajna, kožna bolezen, ki človeka strašno srbi, takó da je včasih prisiljen, posebno na toplem v postelji, cele ure se praskati. In bolj ko se praska, na več krajih ga srbi in siromak si včasih svojo kožo od golega praskanja celoma razmesari. Toraj imamo zraven gor imenovanih pravih znamenj leté bolezni kakor: ogerči, mehurčki in bule, potem hodi po moljekih tudi znamenja, ki jih človeška roka z nevsmiljenim praskanjem sama napravlja, kajti moljek, dokler pod kožo žívé, neprestano srbenje budijo. Človek se bode tedaj praskal, dokler nosi svoj svrab, in marsikteri je z krastami po praskanju na celem životu le posut.

Kakor je bilo rečeno, se svrab vsakokrat naleza, nikoli pa se sam od sebe pri komu ne razvije. Ljudje, ki daleč po svetu potujejo in potovaje po vsakterih posteljih polegajo, posebno vojaki na maršu, potem krojači, perice, čevljarji; ljudje, ki imajo pogostoma s šugavimi opraviti in pri tem niso posebno snažni, daleč vsi, ki s šugavimi v enej postelji ležé, ali šugavih rokavice, obleko, obuvalo in pranje rabijo, so naj bolj svrabu podvrženi. Nesnažna polt lahejši zaredi nalezan svrab kakor čista, dobro z milom omita koža, zatoraj se vidi več svrabóvih po zimi, ko se malokdaj kopa, kakor pa po letu, ko je vsakemu voljno svojo kožo pod milim dobro oprati.

Ker ta kožni pršaj ne prihaja iz krvi in je čisto zunajna bolezen, mora tudi zdravljenje le zunajno biti. Ni toraj potrebno zdravila in zdravilne izvarke proti tej bolezni piti, kakor so radi svetovali stari zdravniki, dá celo škodljivo je, tako delati, ker se skoz to želodec slabi, bolezen pa se za vse take in podobne ropotije še zmeni ne. Pri zdravljenju moramo samo na to gledati, kako imenovane živalice in njih zalego raz kože spraviti, ali pa na koži pokončati. Če se je to popolnoma zgodilo, bodo se tudi nasledki svrabu, praskanine, posušile in izginile, posebno če je človek snažen, če se rad umiva in kopa. Kakó naj se vse to godi, hočem h koncu še na drobno povedati.

Živalice, edina príčina svrabu, se dajo odstraniti po navadnem drganju kože na dotičnih bolnih mestih z milom (žajfo), žveplom, ki je strup za moljeke, z drobnim peskom, ciglovim, kritinim prahom, s terpentinom, kamenim oljem (petrolejem), z mecesnovó smolo, z balsamom kopaiva, s tekočim štiraksom in mnogimi drugimi stvarmi, ki so otrov ali strup vsim mrčesom in zajedalcem (parasitom).

Od mnogóvrstnih zdravil in načinov zdravljenja hočem samo najboljše in naj gotovejše tu razložiti.

Čístenje, kopanje kože je podlaga vsega zdravljenja; toraj kopaj se po letu naj več ko moreš v kakej reki ali v jezeru, po zimi pa doma v banici ali škafu. Pri tem ne pozabi dolgo časa drgati se z milom, da iz kože vso nesnago, ki živalice bolj ali menj pokriva, spraviš. Večkrat ko bodeš to storil, popred bodeš zdrav. Namesto navadnega hišnega mila (žajfe) je veliko bolje

kupiti si v ta namen v kakej lekarnici zeleno milo (sapo viridis), kterege dobiš za malo krajcarjev dovolj. Tudi posebna z žveplom ali pa s smolo pripravljena mila (Schwefel- oder Gorzseife) so v ta namen za malo denarja lahko po kramah na prodaj. Drgati se moraš z njimi kakor z navadnim hišnim milom, vsaj vsak dan po enkrat, več dni zaporedoma. Razun tega pa še moraš tudi dobro cel život umiti in okopati. Po takem ravnanju odstraniš površne luščinate vrste kože in moljeki so potem bolj pri vrhu in se dajo lažje z raznovrstnimi mazili, vodami in izvarki pokončati. Žvepleno milo si lahko sam napraviš, če navadno milo razrežeš, ogreješ in potem ravno toliko žvepla vgnjeteš in zamesiš. Ravno tako se zamore zamesiti v milo jednaka teža terpentina, ali mecesnove, brinjeve smole ali kamenega olja. Ko si enkrat svojo polt prav dobro na omenjen način očistil, namaži se vsaki večer pred spanjem, pa tudi po dnevi, če te je volja, z mažo, ki obsega jednake dele masti in žvepla in ostani tak namazan čez noč, zjutraj pa se zopet z milom dobro odrgaj in umij. To moraš delati nekaj dni zaporedoma; in še pozneje se pohrsni včasih, če te kjerkoli zopet srbeti začne.

Še bolja maza zato je sledeča: vzemi žvepla, brinjevega olja (tudi terpentinovca, če tega ni), potem zelenega mila (je boljše kakor navadno milo) in svinske masti jednake dele n. pr. po eno onco vsakega, zmeš vse vkup prav dobro in dodaj tej maži nekaj četrti del čisto drobnega peska ali pa prahu iz kude. S to mažo se maži kakor je bilo rečeno. V malih dneh bodeš o zdravel, če se nisi bil popred že preveč razpraskal.

Še popred bodeš po svojih mislih zdrav, če vzemeš jednake dele kamenega (petrolja) in lanenega olja, ju dobro zmešaš in mešanici dodaš eno dobro žlico navadnega žvepla in kaplico kake dišeče stvarice, postavim: lavandljeva, rozmarinovega olja, celo cvetú, ali kar imaš pri roci. Sam petrolej zato jemati je preostro, ker preveč peče in ogrče dela. Ravno tako si lahko napraviš mazilo s terpentinomem namesto kamenega olja potem tekočo stvarjo, ki se imenuje „vencin“; tudi teh dveh stvari ne smeš same in čiste rabiti, ker ste za kožo preostri. Dobro mazilo se more napraviti z balsamom kopaiva, kteremu se mora tudi nekaj pridati n. pr. navadnega olja; dalej je koj dober pomoček tudi tekoči stiraks, ki se lahko dobi v vsakej lekarnici za male denarje. Stiraksu, ki kaj prijetno diši, sem primešoval trohico navadnega žvepla ali pa še boljše žveplene precipitata in sem našel to mazilo kaj dobro in prijetno. Tudi s temi rečmi se moraš večkrat mazati popred, da si čisto zdrav, ker živalice včasih v obleko zablodijo in še le pozneje na kožo nazaj pridejo, moraš gledati tudi pranje in obleko dobro izprati, oprati in očistiti.

Nekaj dni potem, ko se čutiš zdravega, brez srbenja, se moraš še kopati in včasih z eno imenovanih masti dobro po poltu namazati. Zakaj kdor je garje imel, mora se dolgo časa dobro snažiti, sicer se iz moljkove, morebiti kjer bodi zaostale zalege zopet živalice izležejo.

Kraste po praskanju pa rad maži z navadnim oljem in jih gledaj večkrat z zelenim milom odmiti.

Nazadnje dodam še, kakó se pri vojaki navadno garje zdravijo. Za mazilo služi tak imenovana Vlemingova tinktura, ki se takole napravi: funt živega apna se z vodo pokropi, da v prah razpade; temu prahu se dodasta dva funta žvepla. Temu se prilije 24 funtov navadne vode, in mešanica se tako dolgo v kakem

loncu kuha, da vaga vse vkup samo 12 funtov več. Ohlajeno se potem še skoz redko platno precedi. Ta precejena voda je imenovana tinktura, pa tudi ona je za kožo včasih preostra in jo rada pri drganju opeče. Bolje je, da se prida tej tinkturi še nekaj olja ali pa masti; ali pa da se vodi, kjer se kopati hočeš, en funt take tinkture prilije. Zdravi se pa s to tinkturo takole: šugav vojak gre v kopelj in si drga in opira skoz eno uro z navadnim milom svojo kožo; potem namoči v omenjene tinkturi flanelovo krpico in si z njo drga bolne dele kože skoz pol ure in nazadnje vzeme zopet eno kopelj z milom za pol ure in se nazadnje čisto obleče. Vse trpi toraj samo dve uri. Včasih je človek res že zdrav, če je samo enkrat to storil, včasih pa mora drugi dan vse to ponavljati. Sedaj ostane čez noč prav na toplem med kocinami.

Za rahlo otročjo in žensko kožo to zdravljenje ni, ker se lahko tako opečeš, da imaš na opeklinah več dni dovolj. Paziti se mora toraj na to: bolj rahla koža ko je, menj se smejo ostra zdravila kakor imenovana tinktura, kameno olje, terpentini in vencin brez primerkov rabiti: zato pa jim je več mila, ali masti, olja, žvepla dodati. Dalej glej tudi, da voda za kopanje ni prevroča, ki bi ti škodovala. Od mazil in maž ti z morem po mnogih skušnjah najbolj priporočati tisto s kamenim oljem, kterej pa moraš že zarad smradu kaj dišečega pridati; potem pa tista s terpentinom in štiraksom. Vsakej pa nekaj navadnega žvepla, kakor je bilo rečeno, ali pa žveplene precipitata (žvepleno mleko, lac fulfuris) primesi. Za eno osebo je pol pitne čašice ktere koli maže dovolj. Po takem ravnanju se bodeš v malih dneh prav lahko brez vsakega zdravnika svoje kožne nesnage in hudega srbenja znebil.

Kresnice.

(Spisal L. F.)

Kresnice imenujete drugod tiste muhe, ktere se prikazujejo o kresu in kakor brleče pikice preletavajo zrak, zdaj v mehko travico počenejo, zdaj se spet vzdignejo ter obletajo svoje pravokotne, ponočne izlete.

Pri nas se pa kresnice imenujejo cvetlice, ktere po naših na pol planinskih ledinah okoli kresa razcvetajo in zatorej jim kresnice pravimo. Rastlinsloven so znane pod imenom „Chrysanthemum Lencanthemum“, v „Rastlinstvu, poslovenjenem po Ivanu Tušku, se zovejo „Volovsko oko“ (weisse Wucherblume).

Na kresnice in kresno noč se veže v našem kraju nedolžna vražica, ktero hočem tu popisati.

Bil je delapust pred kresom in solnce se je že pomikalo za vrhove Ukovske planine. Prijetni večer me zvabi ven na polje, ledine so se same veselile svoje krasote, bila je cvetlica tik cvetlice! Morebiti so si med seboj šepetale: „Prijateljice, sestrice! veselimo se svoje mladosti, predenj nas pokosi nemila kosa“. Zdaj vidim iz vasi priskakljati tropič deklet in dečkov, ki zletijo v breg in se razkropijo po hribcu „Jastrobje“ imenovanim. No si mislim, kaj pa imajo otroci, da skakajo po travi ko zeleni konjceljni (kobilice). V tem zagledam pred menoj kraj njive čepeti deklico in v rokah držati šopek kresnic, kterih pa še ni bila odtrgala. Vprašam jo: „kaj delaš tukaj?“ „Kresnice bom tr-

gala", mi odgovori. "Kaj boš ž njimi?" jo zopet pošram, a odgovora ne dobim.

Sprehajaje se po somejih in poljnem potu pridem bližje unemu tropiču otrok, tako, da sem lahko slišal in zastopil njih pogovore. Jelo se je že mračiti, in od drugih cerkev se je že slišalo zvonjenje k "Ave Mariji", le v starem zvoniku pri sv. Iljnu se zvon ni hotel oglašiti. Iz otroških pogovorov sem povzel, da se že ti sami hudnejo in da se jim nekaj mudi. "Oh, kje le kaj bodijo J . . . , da tako dolgo ne zvoni", reče ena deklica, druga pa hitro pristavi, "morebiti so celo pozabili".

Če dalje me ti pogovori bolj zanimajo, torej sklenem počakati, da bi videl, kako se bo ta reč iztekla.

"Za koga boš pa ti natrgala kresnic?" se oglasi ena deklica v bregu vprašaje svojo tovaršico sedečo v sredi najgostejše proge kresnic. "Jaz bom jih trgala za strino Jero, Mojco itd." ji vprašana odgovori. "Oh ta J . . . , zdaj je že noč in še ni zvonilo!" — Zdaj zapoje zvon v turnu farne cerkve; ko bi trenil, planijo vsi otroci kviško in letijo vsak s svojim šopkom kresnic doli iz hriba in noter v vas, kar le more. Dečki, ki niso bili še tako urnih nogic, da bi z večimi tekli, se jočejo za njimi. J . . . je pa ta večer prav kratko zvonil k "Ave Mariji", da bi otroke nemalo pojezil.

Zdaj postojim in premišljujem, kaj bi to pomenjalo; ko pridem domú, razloži mi dekla tukajšni običaj. — Na kresni delapust gredo vaški otroci na bližnje ledine. Tam si izbere vsak toliko kresnic, kolikor je v družini ali v rodovini ljudi in jih drži v rokah čakaje zvonjenja k "Ave Mariji". Ko zvon prvokrat udari, vtrgajo cvetlice in dirjajo ž njimi domú, kajti med zvonjenjem morajo še priti pod streho.

Zdaj razstavijo kresnice zunaj po mreži pred oknom, vsakemu udu družine ali rodovine svojo odmenjeno. Drugo jutro pred solničnim izhodom grejo gledat razstavljenih kresnic. Ktera je bolj zvenela in ima pobeseno glavico, tisti ali tista bode najprva pomrla iz družine ali rodovine. — Ali je res tako, ne vem zagotoviti in tudi otroci tega ne vedó. Kedar pa pride spet "kres", gredo otroci spet ven na ledino in čakajo z odbranim šopkom kresnic na zvonjenje k "Ave Mariji", ker so tako videli delati druge otroke. In tako živi naprej narodni običaj ali če hočeš "ljudska vraža", ktera pa ne škoduje nikomur.

Zastavica.

Kdo vgani mi zastavico?

Živela je v nekem mesticu vdova s svojimi otročici v silnem uboštvi; bili so otroci še majhni, preslabi sami sebi prislužiti si ljubega kruhka, mati je pa tudi že toliko sprosila ubogaine, da si ni upala več žive duše s čim nadlegovati. Kaj tedaj storiti? Podá se uboga mati k gospodu, ki je dalječ okrog slovel kot poseben prijatelj ubogih. Pride k njemu, pa revež sam ničesar nima ta dan; pošlo mu je vse. On samo kratko potolaži ženo ter ukaže ji priti prihodnji dan. Bil je ta mož vedno vesel, se vé da pošten, zraven moder in prebrisan, tako, da ga je vse rado vidilo, še raje poslušalo. Vedel je zmirom povedati kaj novega. "Kaj novega?" tudi prašali so ga prijatelji najprej, ko oni večer stopi med nje. "Kaj novega?" misli si sam pri

sebi, "kaj novega bi nicoj vam povedal; sam ničesar ne vem!" Reče jim tedaj: "Novega sicer ničesar ne vém, pa dam vam zastavico; kdor je ne vgane, dá sem na mizo 5 grošev!" "Naj velja!" zakličejo mu vsi. On uganko stavi, ali nihče je ne vgane, ter drug za drugim svoje groše vrže na mizo. "Povejte tedaj vi nam sami", zavrnejo ga prijatelji. On pa ves moder in resnoben obrne se do njih ter reče: "Tudi jas ne vém"; vrže svoje groše na skup, pobere vse ter nese vdovi.

Smešnice.

* Prišel je ženin k gospod župniku in jim reče: "Gospod! veste, kaj se mi je pripetilo te dni?" "Imeli bi naju poročiti pojutrešnjem, kakor je vam samim znano; pa včeraj mi je k nesreči zbolela nevesta, dobila je osepnice. Kaj tedaj? ali bi ne mogli poročiti mene samega?"

* Kmet! to ni vse eno! Vozil je nek kmet par. Ru drva gospod sodniku v mesto ter zarajtal mu cel goldinar voznine. Zdelo se je to gospodu premnogo; zarežal je toraj na kmeta, rekoč: "Kaj, cel goldinar misliš, dal bi ti voznine za tak voziček drv?" "Zakaj ne?" zavrne ga kmet; "saj vi gotovo še desetkrat toliko tirjate od mene, če le enkrat s peresom potegnute za mē?" "Ja, ja, pa tó ni vse eno!" odgovori mu gospod, "veš, jas moram delati z glavo, ti pa . . ." "Kaj", seže mu naglo kmet v besedo, "kaj, ali mar moji volí ne delajo z glavo? ali so mar z repom vlekli?"

Ogled po svetu.

Avstrijsko - ogerska država. Dne 11. t. m. je vlada seje državnega zbora pretrgala. Poslanci so šli na dom; kedar da se zopet na Dunaji snidejo, ni še znano; želeli bi, da bi večina dosedanjih poslancev za vselej ostala doma ali pa pobrala šila in kopita ter se podala k Bismarku, na kterege je tolikokrat obračala svoje oči, milosti iskat. Posebnega žalovanja bi v Avstriji za njimi ne bilo, še med večino Nemcev ne, tem manj pri Slovanih. Deset mescev so bili poslanci zborovali, deset mescev so prejeli vsaki po 10 gld. plače na dan, in kaj so za nas dobrega spravili na dan? — to vprašanje si vsaki sam lahko reši.

Govori se, da bo vlada prihodnjega mesca sklicala deželne zборе. Nekteri časniki trdijo, da bo češki in gališki že 7., drugi pa 31. avgusta sklicani. Deželnim zborom bo potem vlada predložila svoje namene zaradi razširjenja samouprave posameznih dežel. Radovedni smo, kaj bodo ti predlogi ponudili nam Slovencem! —

V delegacijah je grof Beust že večkrat prav pomirljivo govoril. Na vseh straneh vidi same prijatelje, posebno Prusom se ne vé dovolj dobrikati. Zato so ga pa tudi pruske novine na Bismarkovo povelje pohvalile, kako dobro da zná zunanje zadeve voditi. Pa Bismark je zvita kača in zna našega državnega kancelarja še hudo pičiti. On zagotavlja dalje, da živimo tudi z Rusijo v miru. — Se vé, dokler bo nas ona pri miru pustila. Delegati, posebno od nemške stranke, so z njegovo politiko zadovoljni, zato mu tudi dovolj denarja privolijo.

Kakor nemške novine trdijo, je sprava s Čehi gotova.

Tudi česki listi, posebno „Pokrok“, ki je postal organ narodnjakov, govorijo o vladi nasproti nemškim novinarjem prav pomirljivo. Bog daj, da naši bratje Čehi dosežejo, kar želijo, upamo, da bo potem tudi za nas nastal boljši čas.

Cesarevič Rudolf še zmiraj potuje po Českem in povsod ga prav slovesno sprejemajo.

15. t. m. je bil na Dunaju velik shod, tako imenovan „patriotentag“. Zbralo se je nad 500 rodoljubov, tudi naših veliko. Izvrstno je na tem shodu govoril dr. Costa, kakor vedno, ter povdarjal, kam merijo nasprotniki avstrijski, kazal na prusomane, ki se za Avstrijo ne brigajo kratko nikar. Postal je velik hrup med delavci, po vsej sili so se jeli vrviti v zbor, in s surovim kričanjem motiti govornike, tako da zadnjič c. k. komisar primoran zbor razpusti.

Iz Hrvaškega se poroča, da Magjari nameravajo poprodati gojzde v vojaški granici. Ker je lesovja še tako obilo, bila bi to res mastna prodaja; pa se vé da ljudstvo si bode vse prizadevalo, da čisti dobiček ne požró Magjari, ampak ostane deželi.

Zunanje države. Zoper turškega cara se je oglašil tudi črnogorski knez Nikola. Tirja namreč brodišče na morji. Ljudstvo potrebuje dela, potrebuje kruha! Tako je car povsod in vedno v zadregi. Kar se tiče razpora med njim in egipčanskim kraljem ministrom, imel bi priti mu na pomoč ruski car. Ni verjetno.

Na Ruskem se kaže huda kolera.

Na Francoskem, kakor se je poročevalo zadnje čase, so bile velike agitacije in boji pri volitvah. Gré namreč zato, kdo dobi vaje v pest; kdo bode vladal zanaprej. Zmagali so republikanci in večidel še zmernega značaja. Kot kralja se jim je ponujal grof Chambord; pa dosegel s tim ni družega, ko malo hrupa med vladajočo stranko, in malo smeja v novinah. Utegne se tako vendar vtrditi in ohraniti republika. Glavna reč je zdaj, da se država pomiri ter obvaruje pred novo vojsko.

Poljaki, ki v pregnanstvu živijo med Francozi, pritožili so se javno v posebnem pismu, ter upirali se zoper misel, kakor da bi oni bili sprožili krvave boje med Francozi, oni bili krivi vse zadnje nesreče. Pa kaj! nedolžni nad tim javljene niso; saj znano je, kako so se od nekdaj vedeli.

V severni Ameriki se je vnel krvavi punt med protestanti in katoliki, ki se je k sreči že vlegel. Vzrok temu je bila procesija, kiso jo protestanti kot demonstracijo napravili zoper katoličane. Umorilo se je v boju 31 oseb in 175 bilo ranjenih.

Razne novice.

„Pij IX.“ in „Stara in nova šola“, tako se sovete dve knjižici, ki ju je spisal dr. Gregorec, profesor bogoslovja v Gradcu. Prva je posneta po obče znanem visoko čislane govoru graškega knezoškofa Zwergerja, druga na kratko pa dobro povdarja, kam da merijo brezbožne šole naših liberalcev. Priporočamo te knjižici vsem katoličanom, posebno katoliškim društvom. Dobite se pri založniku, knjigarju U. Moserju v Gradcu, pa tudi po drugih knjigarnicah, vsaka po 20 kr.

„Občno zgodovino zasrednje šole“ jel je dati na svetlo g. Jesenko, profesor v Trstu; dotiskal bode se v kratkem I. del.

Slovenski „absidi“ t. j. odpustni ali doslužni listi za slovenske vojsake, ki stopijo iz vojaške službe, so se pred kratkim natisnili v državni tiskarnici ter razposlali dotičnim poveljništvom. Spet mala drobtina! Slovenci tudi drobtin ne zavrzajo.

Kakor že znano, obhajal se bode mesca avgusta učiteljski shod v Zagrebu. Udeležili se ga bodo tudi ruski in češki

učitelji in pisatelji. Kaj nameravajo mar storiti učitelji po Slovenskem? Le na noge!

„Spomenice“, ki jo v zalogi ima „Trdnjava“ v Celovcu, je še na prodaj. Ker se bode pretresovala na prihodnem taboru, naj bi jo rodoljubi vso pokupili ter razdelili med ljudstvo!

Tabor v zgornjih Buhlah 6. avgusta t. l. popoldne se je uradno dovolil. Razposlale so se vabila, plakati in izkaznice že večidel na vse strani; kdor jih še želi, naj se toraj podviza. Kolikor se čuje, utegne ljudstvo prav obilno udeležiti se tabora. Le, le! „Ako do tretjega rado gré“ — po besedah vabilcev — naj bi se tretji naš tabor na Koroskem ravno takoslavno obnesel, ko prva dva! Toraj Slovenci delajmo uzajemno!

Oglasnik.

Dohodki za Janežičevo ustanovitev.

	gld.	kr.
Prenesek iz 11. lista	1219	24
492. Neimenovan	5	—
493. J. Voh, kaplan v Konjicah	1	—
494. V. Bizjak, kaplan v Ločah	1	—
495. Neimenovan	5	—
496. Fr. Erjavec, profesor v Zagrebu	5	—
Vkup	1236	34

V Celovcu 21. julija 1871.

Odbor.

Žitna cena.

V Celovcu po vaganu: pšenica 5 gld. 74 kr., — reč 4 gld. 4 kr., — ječmen 3 gld. 10 kr., — oves 1 gld. 91 kr., — ajda 3 gld. 69 kr., — turšica 3 gld. 9 kr., — pšeno 5 gld. 18 kr.

Kurzi na Dunaji 25. julija 1871

Kreditne akcije 286 gld. 60 kr. Nadavek na srebro 121 gld. 50 kr. Narodno posojilo 59 „ — „ Napoleondori . . . 9 „ 85

P. n. častitim bralcem „Besednikom!“

Z ranjnim g. Umekom je zgubil „Besednik“ vrlega svojega vrednika. Da pa list ne pretergoma izhaja, prevzel sim podpisani na prošnjo g. izdajateljice in po želji tukajšnjih rodoljubov začasno vredovanje. Priznam sicer, da moje ime ne more kinčati lista, kakor ga je kinčalo slavno ime Janežičevo in Umekovo. Spolnil sim le željo izdajateljice, trdno zanašaje se, da kmali pride mož, sposoben za vrednika, in da tudi zanaprej sodelavci, kakor čitatelji zvesti, udani ostanajo listu, ki tudi zvest svojemu programu si bode vse prizadeval, donášati mnogo poduka in kratkočasa.

Šteli naj bi si rodoljubi v čest in ponos, podpirati list, ki ga je slavn, Slovincem nepozabljivi g. Janežič, akoravno na smert že bolan, jel dajati na svetlo s pomočjo ranjkega Umeka, — list, katerega je v svoji poslednji volji svoji ženi izročil, z besedami: „Ako imajo Slovenci kaj ljubezni do mene, naj vsaj podpirajo zadnje moje podvzete!“

Prosim torej uljudno, da bi duševno in materialno pridno podpirali list tudi zanaprej, s srčno željo, da bi se spolnile besede dr. Razlaga: „Naj se „Besednik“ pomnoži, da bode tudi na lepoznanškem polju izdatniše deloval in v vsaki slovenski hiši enega prejelnika imel.“

V Celovcu 21. julija 1871.

Andrej Biser,
stolni in mestni kaplan.